

SZEMLE

HÓNAPRÓL HÓNAPRA

A ZUGLIGETI HÍVŐ KÖZÖSSÉG

Hétről-hétre elolvasom a zugligeti plébános, Bodor György (hívei Gyuri atyának szölik, ami eleve bensőséges viszonyra utal) *Csali* című értesítőjét az Evangélium magyarázatával, programokkal — vannak bőven! —, még vicceknek is jut hely benne. Kicsit aggódom: nem sok-e mind-egyetlen pap számára, igaz, szinte mindenben kiválóak és önfeláldozóak segítői. Ilyennek képzelem a bensőséges étellel átszótt közösséget, s ilyennek egy küldetéses vezetőt, aki sosem önmagát tolja előtérbe, hanem másokért dolgozik és példájával igazolja, hogy lehet eleven hitéletet varázsolni különböző meggyőződésű emberekből is, akik számára nem a politika, hanem a lelkiség a fontos, s olyan közösséget alkotnak, amely a kölcsönösségből meríti erejét.

Maga a templom is alkalmas lelkiekből táplálkozó közösség kialakítására és egybetartására, ehhez persze elsősorban megfelelő, bizalmat sugárzó plébános kell (manapság már csak a legszerencsésebbeknek van káplánja), aki, ha kell, kérekké kap, s együtt tapossa a pedált híveivel, velük záródik, virraszt, imádkozik. Rengeteg hallunk, olvasunk a papi életforma válságáról, a hivatások csökkenéséről. Valóban nehéz korszakát éli egyházunk, s a problémák számát csak növeli a Ferenc pápa tevékenységét bíráló, azt dél-amerikai indítatásának vallók, magukat az európai hagyományok védelmezőinek gondolók jó néhány megnyilatkozása. Gyuri atya példája azt mutatja, a hívek között élő, nehézségeikben segíteni szándékozó, hivatásának lényegét átlátó s aszerint cselekvő papi személyiség körül nem tapasztalható válságjelek, épp ellenkezőleg! A hitelen, követésre serkentő lelkipásztorok körül átéljük azt a gondolatot: „Benne élünk, mozgunk és vagyunk”, azaz végső soron a sokféle, jó szájzettel végzett tevékenység egyetlen nagy életcél megvalósítására irányul, s az igazán eredményes plébánosok a hétköznapi napokból meg tudják teremteni a felemelő ünnep üzenetét. Gyuri atya ilyen személyiség, érthető, hogy sokan támogatják céljai megvalósításában. Az *Egy templom és közössége Zugligetben* című jubileumi könyv is ennek bizonyítéka: tartalma és kivitelezése is méltó az évfordulóhoz, a 100 éve felszentelt zugligeti plébániatemplomhoz. Külön méltatást igényel ökonomikus szerkesztése. Ennek jóvoltából nagyon érdekes és tanulságos olvasmány. (Megérdemlik szerkesztői, Nagy Gergely Domonkos, N. Dávid Ildikó és a litográfus Seregyes Katalin a teljes elismerést.)

Három nagyobb egységre tagolódik a könyv. A bevezetők után öt tanulmány tekint át a templom történetét. Ezt követi az *Emlékek* című nagyobb rész, amelyben a templom kisugárzásának és közösségteremtő szerepének legfontosabb állomásait és jellemzőit ismerjük meg, végül pedig interjúk következnek azokkal a jeles papi személyiségekkel, aki pályájuk egy állomásán Zugligetben szolgáltak.

A templom történetét bemutató rész Nagy Gergely Domonkos tanulmányával indul, melyben építéstörténeti és építészeti nézőpontból világitja meg a templom születését és gazdagodását, Terdik Szilveszter pedig a templombelső díszítő képekről és művészeti alkotásokról ad beható elemzést. A középpontban Nemessányi Éva impozáns összefoglalóját olvashatjuk a plébánia történetéről, amely két szempontból is figyelmet érdemel: egyrészt felidézti azt a kort, amikor a hitélet megerősítésére és bensőséges tételére már alkalmatlannak bizonyult a hagyományos plébániai struktúra, amelyben az adminisztráció lebonyolítása állt a középpontban, másrészt azt a tanulságot emeli ki, hogy a hívek közös elhatározása és támogatása híján aligha születnek nagy tettek, melyek alkalmazkodnak az adott kor kihívásaihoz. Jól működő képviselőtestület, közös szándék és akarat — ezek nélkül aligha épült volna föl az új lelki központ. S kellett ehhez az egyházi vezetők bölcs belátása is, akik a Prohászka magvetése után megerősödött lelkiélet számára új központok építését és szervezését szorgalmazták. (E vonatkozásban Csernoch János, majd Serédi Jusztinián is fontos szerepet játszott.)

A plébániatemplom felépítése előtt is dinamikus lelki élet jellemezte Zugligetet. Része volt ebben az angolkisasszonyok itteni zárdájának és intézetének. (N. Dávid Ildikó kiváló, alapos helytörténeti tanulmányában tárja föl szerepét.) A nővérek által vezetett tanintézmények rendkívül népszerűek voltak, sosem kellett attól tartaniuk, hogy nem jelentkezik kellő számú tanuló. Igyekeztek a tanítás magas színvonalát tartani, emellett a hely szellemében a természet ismeretére és szeretetére is nevelték növendékeiket. „A gyerekek életében rend volt és biztonság, cserébe szerzetes tanáraik maximális odafigyelést kaptak. Velük éltek és értük éltek, mindig rendelkezésükre állva. Fizetős, drága iskola volt, de sok értékben részesültek, akiknek szülei biztosítani tudták, hogy az angolkisasszonyokhoz járassák gyermekeiket.” Nem véletlen, hogy a rendszerváltás után még élő, volt tanítványaik

mindent megtettek, hogy az angolkisasszonyok újra oktassanak. Újraindultak a rendi iskolák Egerben, Kecskeméten, Klotildligeten és Budapesten. Nyilván jó néhány évnek kell eltelnie, hogy visszanyerjék hajdani tekintélyüket, a magyar oktatásügyben megszerzett tekintélyüket, de jelenlétükkel is valós értékeket sugallnak.

Az Assisi Szent Ferenc Leányai Kongregációja ugyancsak a Zugliget lelkiségét gazdagította. 1932-ben készült el anyaházuk a Tárogató úton, a nővérek a Szent Ferenc kórházban tevékenykedtek. A Jézus Szíve kápolna szolgált lelki otthonul. A kórház kertjében kialakított másik kápolna nem volt hosszú életű, 1950-ben megszüntették működését, berendezését Fekete István író mentette át, Tömörly Károlynéval lakáskápolnát alakított ki, melyet Szabó Imre érseki helynök szentelt föl, 1955-ben Násfai István a zugligeti lelkiségnek adta át. (Násfai István szeretett és tisztelt kórházlelkészként működött, a Rákócziánumban hittant is oktatott, kedves, nyitott emberként járt-kelt közöttünk.) Berendezését Kozma Imre plébános cserélte le. A templomi közösség eredményesen tevékenykedett a zugligeti plébánia „XII. és II. kerületi részének egységesítésén”. Az úgynevezett Kápolna Kör a helyi közösségi élet megteremtője és erőforrása. A kápolnában angol nyelvű szentmisét is lehet hallgatni, a Krisztus Légiója Kongregáció tagja, Michael Duffy mondja vasárnaponként.

A zugligeti közösség és papjainak történetéről Nemessányiné Csepreghy Éva írt rendkívül alapos kutatómunkával alátámasztott tanulmányt, amely várostörténeti vonatkozásában is jelentős. A templomot 1913-ban kezdték építeni, 1917 májusában szentelte fel Csernoch János prímás. Érkezését nem jelezte a nagyharang, a hadvezetés beolvasztatta. A főpapi szentmisén a népszerű jezsuita atya, Tomcsányi János mondta a szentbeszédet. A prímás helyi káplánságot szervezett. A világháború gyászos végkifejlete után, a Tanácsköztársaság hónapjai alatt zaklatott esztendő következtek. Mészáros János érseki helynök engedelmével egyházközséget szerveztek, a kitelepítésből visszatért angolkisasszonyok óvást jelentettek be, a lelkészt, Kőrösy Endrét menesztették, az egyházközséget föl-oszlatták, egymást érték a perek. Hévey Gyula enyhített a feszültségen, megpróbált egyensúlyozni a nővérek és a világi hívők szépen fejlődő szervezetei között. A viták háttérben anyagi okok is rejlettek: a Városmajor saját körében gyűjtötte volna az egyházi adót, a nővérek sem szüneteltették támadásaikat, nehogy Zugligetben önálló plébánia szülessen. „Itt maradtam mégis — írta Hévey Gyula a támadások keresztüztében —, mert szeretem a híveket, boldog vagyok hivatásom-

ban, és híveimnek ragaszkodása kárpótol azon igazságtalan feljelentésekért, melyeket sohase tények, hanem mindig a gyanakvás megalapozott.” A gyászos események legvégén Héveyt a Budapest Érseki Helynökségre helyezték titkárnak, ahogy ma mondanák: fölfelé bukkott. Huszár Elemér lett helyén a vezető lelkész, s a hívek 1929-ben megismételték egyházközség alapítására fogalmazott kérelmüket, melyet Mészáros János véleményezése után Serédi Jusztinián helybenhagyott, azaz engedélyezte a zugligeti önálló lelkészség felállítását és működését. A hosszú harc végsikerrel zárult. Kivételes érdemeket szerzett Huszár Elemér atya, aki egyházszerkezeti kérdések megoldásában is járatos volt. Nyitott személyiség, emberközelsége igazi közösségteremtővé tette, s mindazok, akik Zugligetből választották a papi hivatást, arról beszéltek a velük folytatott beszélgetésekben, mekkora hatást tett rájuk a közösség, amely a cserkészettől erőt adó forrásuk lett, és napjainkban is egymásért élő, tevékenykedő, áldozatos hívekké kovácsolja az egyházközség aktív tagjait. Ki emlékezett már az áldatlan pereskedésekre, feljelentésekre, bemószolásokra? Ezek ideje egyszer s mindenkorra lejárt, szeretetközösség épült fel helyettük. Kialakításukban alapvető szerepe volt az itt működő lelkipásztoroknak, majd plébánosoknak. Ez az alkotó szellemiség sokat gyarapodott Kozma Imre atya itteni működése nyomán, s az égező paphiány sem változtatott rajta, igaz, Bodor György például két-három ember munkáját végzi el, Isten és a hívek segítségével — eredményesen és példaadóan. Az egyház viharvert, sokat próbált hajója akkor juthat nyugodt vizekre, ha nem a politikai nézetek és viták az uralkodók, hanem Krisztus igéjének szellemében működő közösségek határozzák meg szellemiségét és működését, s nem Ferenc pápa nyilatkozatait és útmutatását kérdőjelezzik meg, hanem azok szellemében képviselik a hiteles kereszténységet. Egy-egy, a szegények szenvedéseit enyhítő gesztus többet ér, mint a politikai szónoklatok és hittevések. A császárnak meg kell adnunk, ami neki jár, de Isten az első, az ő ügyét kell képviselnünk, „csak neki” szabad szolgálnunk, más különben a szép szavak hiteltelenek.

Szerencse dolga lenne, hogy a zugligeti plébániatemplom átvészelte a legnehezebb éveket, és máig igazi lelkiség-központ, ahová készségesen jönnek például a jezsuita atyák és a verbiták is? A különféle szerveződések, öntevékeny csoportok azt a meggyőződésünket erősíthetik, hogy a Szentlélek láthatatlanul, de érezhetően támogatja az itt élő keresztényeket. A közösségi élet és a spiritualitás szintézise a biztos jelent és ígéretes jövőt mutatnak. Nagyon fontos, hogy a fia-

talok is megtalálják helyüket és szerepüket az egyházközségben. „Egy világváros szélén, a zöld terület határán várja Zugliget a lelki felfrissülésre vágyókat”, s azok jönnek, segítenek, azt bizonyítva, hogy itt megtalálhatják azokat az értékeket, melyeket egyebütt hiába keresnek. A vele készített interjúban Gyuri atya azt is elmondja, káplánként a fiatalok pasztorálása volt legfontosabb kötelem. Ehhez itt egyéb feladatok sokasága járult. Szerencséjére nincs egyedül: szeretik, támogatják, pásztoruknak tekintik. Ennél ösztönzőbb, megnyugtatóbb érzései aligha lehetnek egy plébánosnak. „A legfőbb lelkipásztori szándékom a családiasság, mindig ez lebegett a szemem előtt. A szentelési jelmondatom is Szent Pálnak a korintusi leveléből van: »Nem mintha uralkodni akarnék, testvérek, hiteteken keresztül, hanem örömtölkben szeretnék közreműködni.«” Adjon Isten neki is, közösségének is sok örömet!

RÓNAY LÁSZLÓ

SZÉNÁSI ZOLTÁN: ÖRÖKKÉK ÉG ALATT Tanulmányok

Szénási Zoltán 2016-ban megjelent könyve akár egyféle hitvallásnak is tekinthető. Az első tanulmány előszóként is funkcionál, s a kötet teljes terjedelmében arra tesz kísérletet, amit ezen első írás alcíme tárgy szerint megfogalmaz — Szénási Zoltán valamennyi tanulmánya egyenként és egységben keresi, sőt sikeresen kijelöli a költészet (mi több, az irodalom) helyét a teológiában és a teológia helyét a költészetben (irodalomban). (*De infima doctrina*, 7.)

A szerkesztői munka körütekintőnek bizonyul: a tanulmánykötet mottója rögvest egy felülmúlhatatlan irodalmi nagyságot és irodalmi vállalkozást idéz meg, ugyanis Babits Mihály *Az európai irodalom történetéből* (1934) származik: „idő és tér távolságain át”. A cím is Babits-allúzió: *Örökkék ég a felhők mögött* című ars poeticáját 1924-ben írta meg a költő. A Babits iránti hódolat, ami kifejeződik a kötet elé helyezett idézetben, a tanulmányok első csoportjában csak tovább fokozódik: négy tanulmány Babits életpályájának, irodalmi hatásának és egy-egy munkájának a vizsgálatával foglalkozik. Ebben az egységben a Babits-idézetben megfogalmazott és Bahtyin által megalkotott kronotoposz materializálódik, hiszen a valóságos történelmi idő a 19. századtól, Vörösmarty Mihály egyik költeményétől (*A vén cigány*, 1854) egészen napjainkig, Takács Zsuzsa és Rónay György költészetéig ér el, a történelmi és valóságos tér pedig a történelmi Magyarország. Szénási Zoltán hoz-

záértése abban is megmutatkozik, hogy rámutat: a valóságos történelmi emberek ábrázolásában, Vörösmarty, Ady és mások alakjának megjelenítésében ott vagyunk mi magunk is, akik irodalommal foglalkozunk. Idén ünnepeljük Arany János születésének 200. évfordulóját, s már csak ennek apropóján is újra felvetődhetett a költői elsőbbség örök kérdése. Szénási Zoltán utóbbi kapcsán felidézi A Holnap alapszabályozási ülésének egy vitáját: „az asztalfőn ülő Ady és a vele szemben ülő Juhász között vita kerekedett afölött, hogy ki volt az igazabb költő, Petőfi Sándor vagy Arany János? Ady Petőfi mellett értelt, Juhász Aranyért hadaskodott. Az ingerült vitát Juhász ezzel vágta ketté: — Petőfi úr volt, Arany János paraszt volt! Alászolgája! Azzal felugrott, elrohant, az ajtót bevágta maga után, csak úgy döngött...” (*Úr vagy paraszt?*, 38.) Az irodalom történelemszemlélete nem fejlődéselvű, nem gondoljuk, hogy egy korábban élt költő munkáját egy kortársé szükségszerűen felülmúlja, vagy hogy felül kellene, hogy múlja. Szénási Zoltán a kronotoposzra tesz kísérletet irodalomtörténeti kötetében: megmutatja az idő és térbeli viszonyok kapcsolódásait az egyes szerzők és életpályájuk, műveik által, de úgy, hogy közben egyidejűleg a mi kapcsolódási pontjaink felmutatására is képes. Lehettek volna ennek a vállalkozásnak buktatói, mert az elmúlt idő és tér a posztmodern történetírás megközelítésben hozzáférhetetlen, hiszen már nincs, de Szénási Zoltán sikeresen elkerülte a pontos szerkesztés által az ebben rejlő veszélyeket.

A tanulmánykötetekben a gondolati egység gyakorta felfedezhető, mivel a szerzők által választott témák, érdeklődések természetesen mutatnak nagy variabilitást már az egyes kutatók világosan elkülöníthető életrészeiben is. Szénási Zoltán kötetkonceptiójában a szemléletbeli folytonosságot a vallásos tematika, a költői életművek istenes versei, az irodalom és a teológia viszonyának kutatása adja. A kurrens szakmai kérdésekre adott válaszok egyenletesen simulnak a kötetben a második tanulmánycsoportban leginkább kicsúcsosodó „katolikus költő” terminus technicus körüljárásába. Ebben a csoportban három szerző életműve a legmeghatározóbb: Pilinszky Jánosé, akinek nagynénje, Baitz M. Erzsébet a szervita nővérek rendalapító rendfőnöknője volt; Mécs László premontrei szerzetesé, illetve Sík Sándor piarista tartományfőnöké. Ez a szakasz nemcsak azért fontos a tanulmánykötet jelentőségének értelmezése szempontjából, mert rámutat a magyar katolikus irodalom paradigmatis helyére a hazai literatúrában, hanem azért is, mert egyúttal egyetemességét is meggyőzően kihangsúlyozza.